

so bili kedaj nevladni Nemci proti nam pravičnejši? Naj nam tedaj dopisnik ne zameri, ako mi, ki beremo „Prešo“, „Triesterco“, „Tagespošto“, „Oest. Zeit.“ itd. dozdej še ne znamo ločiti vladnega od nevladnega Nemca.

Tedaj je dokazano, sklepa končno dopisnik, da je Kranjsko po zgodovini, kulturi in izobraženju čisto nemško. „Vsi izverstni Kranjci so odrastli na persih nemške kulture.“

To je saj dosti mogočno rečeno. Mi se proti temu ne prederzujemo družega, ko pohlevno vprašati, jeli so pred sto leti, ko je, kakor priča zgodovina, še tudi po nemških šolah zgolj latinščina vladala, znali Slovenci latinščino, ali ne; in jeli so se slovenski učeni že tudi takrat na persih nemške kulture napajali? Jeli ni še tudi dandanašnji slovenskih ljudi, ki tudi laški jezik znajo, še celo francozki in angleški? Povejte nam pa tudi, ki imate kulturo v ustih, jeli je narod od tega kaj imel, ako so nekteri izmed njegovih rojakov po ptuji kulturi se omikali? Vi govorite v eno mer le o sebi in o peščici naših učenih, narod pa vam je nič, ter ga čisto zabite. Ako je vaša kultura zanj od tolike vrednosti, zakaj je ostal sirova in nevedna množica? Sicer smo pa vam Nemcom hvaležni za kulturo, in bili bi še bolj, ko bi vedili, da nam jo nosite iz ljubezni do nas. Toda preveč nas silite ž njo; čemu? saj se dobra roba sama hvali. Pa ako bi mi tudi tako nespametni bili, da kulture ne bi hotli jemati, to je za vas tem bolje, ker bote, malo kardelce, nad sirovo množico spet lahko gospodovali.

Na zadnje se vsede dopisnik celo na Pegaza, se vé da tujega, ter nam — ad majorem Velike Nemčije gloriam — nasvetuje s pesniško-sladkimi besedami: „Immer strebe zum Ganzen; und kannst du selbst kein Ganzes werden, als dienendes Glied schliess an ein Ganzes dich an.“ Že spet le dienendes Glied? Tega smo pač siti do gerla. Ravno pravni hočemo biti kakor drugi — nič več pa tudi nič manj! Zato z Bogom, vi Veliki Nemci! In dopisniki, ki ne veste za nas boljšega sveta, pojte rakom žvižgat!

Iz Ljubljane. Nekako posebno družtveno življenje se je jelo gibati pri nas, ki si napravlja čitavnice svoje. Imamo že dovoljeno narodno čitavnico in pravoznansko družtvo; 5. dan t. m. pa je slavno c. kr. deželno poglavarstvo dovolilo tudi napravo zdravniškega družtva, ki si bo napravilo čitavnico za zdraviteljske časnike in knjige in se bo od časa do časa v zborih pomenkovalo o zdravniških rečeh. Ker Ljubljana šteje 15 doktorjev zdravilstva, 10 pa kirurgov, ne more biti družtvo veliko, če tudi pristopijo vsi; pa brez koristi vendar ne bode. Letno plačilo bode znašalo 5 gold.

— „Naše gore list“ pozdravlja s serčnimi besedami našo narodno čitavnico ko sredotočje družtvenega življenja, kjer naj se steka vse, kar ima serce za duševni razvitek naroda svojega, ter pravi: „Znamo mi, što će to reči, biti bez svoga organa u svietu, biti zapuštenim i nemoći se sastati sa srodnom dušom, vidjeti, kako najsvetije blago bez pomoći propada. Sve smo mi to i ovdje njegda izkusili, te znamo cieniti važnost ovakvoga pojava. Znamo, da su braća slovenska podpuuo shvatili zadaću svoju, naime: čistiti se od nesrodnog življa, da nebudu tudji u svom domu — da prigrlje jezik matere zemlje, i da ga iz kolibe i ulice uvedu u čast i dostojanstvo, koje mu po naravi pripada. Grleć literaturu svoju, znat će braća uvesti i kazalište narodno, pa bilo u početak samo i dobrovoljno družtvo. Praktičan njihov duh gledat će ustanoviti zakladu rastuću od dana na dan. Tad će biti trud njihov onaj konduktor domorodnoj električnosti, koji će srca domoljubna oživljavati k plodonosnu izobraženju.“

— (Nova prikazen). „Prešni“ korešpondent je zdaj tudi slovničar slovensk. Kaj zlodja! je li res? Rejs je rejs, berite le „Prešo“ od petka. Ondi „Prešni“ Mezzofanti Slovencom zabavlja, da je še niso tako deleč prinesli, da

bi imeli za „Landes-Chef“ le eno besedo, marveč da moramo rabiti dve, namreč „dežlni pogtavar“ (tako slavni August natiskuje besedo „deželni poglavar“). Škoda bi bilo za vsaki poduk, ki bi ga o tem dajali; rečemo le, da treba bi bilo korespondenta, ki tako aboto piše, in Augusta, ki jo natiskuje, v elementarno šolo poslati, da se učita nemško slovnico o „zusammengesetzte Hauptwörter“. Šolmašter bi sicer imel s terdima bučama terdo delo, pa če bi ju djal večkrat na prosó klečati, bi se morebiti vendar naučila, da „Landes-Chef“ ste tudi dve besedi, in verh tega je druga še izposojena celó od Francozov, brez kterih bi bil nemški jezik celó siromak, ki od leta 1848 še celó za ta pomen ni druge besede imel kakor „gouverneur“, s katero si naši ljudje niso mogli pomagati drugač kakor da so jo po svoje obračali in rekli „godernêr“. Ravno tako smešno je, kar oni korespondent o tem klobasá, da Slovenci za „Landes-Chef“ in „Landes-Hauptmann“ imamo edino besedo. Mezzofanti „Prešni“ je čisto pozabil, da se nemška beseda „Landes-Hauptmann“ obrača kakor se hoče, danes tako, jutri tako, in da je Schmerlingov „Landeshauptmann“ vês drug kakor je bil Gořuhovskov, da pa pravi pomen ostane vedno deželni „poglavar“ ali „glavar“. Te dve besedi rabimo mi lahko tako, da rečemo „L. Hauptmann“ glavar, „L. Chef“ pa poglavar, ali da tega imenujemo dež. „predstojnik“, unega pa dež. „poglavar“, ali da „Landes-Chef“ nam je „cesarski deželni poglavar“, „Landeshauptmann“ pa samo „deželni glavar“. Če bi si hotli izposojevati ptujih besed kakor Nemci, bi enemu lahko tudi rekli deželni „kapitán“ itd. Al dosti je tega! Z vami, ki še našega jezika brati ne znate, ne bomo prazne slame mlatili; le resno protestiramo zoper to, da se vi, ki ste ravno v ti svoji zabavljici pokazali, da ne znate nobenega jezika, vtikujete celó v naš častitljiv jezik, pri kterem ste še manj kot zajec pri bobnu.

— Kakor je letos v spomladi bil cesarski diplom tudi po slovensko natisnjen na pergamenu, da bi se izročil v pričo deželnih zborov za deželne arhive, če ravno se to ni zgodilo nikjer, ne vemo za kaj ne, tako smo zvedili sedaj za gotovo, da je pisarnica ministerskega zbora dala natisniti na pergamenu po slovensko osnovno državno ustavo in vse deželne ustave od 26. febr. 1861, namreč za Štajersko, Kranjsko, Koroško, Goriško, Istro in za Terst, da se o svojem času shranijo v deželne arhive. Tudi Koroška dežela tedaj ni bila pozabljena, če ravno se vse druge postave in naredbe državnega zakonika po Koroškem razglašajo samo v nemškem jeziku, in edini slovenski Bleiberg dobiva v Ljubljani natisnjeno prestavo državnih postav, kakor da bi spadal pod kranjsko vojvodino. In to samo zavolj tega, ker so nekteri koroški župani (kmečka birokracija ali aristokracija, ktere podslomba je ravno nekako če tudi borno znanje nemškega jezika, — za to se zanj potegujejo! —), nepoprašavši občine, samolastno izrekli, da hočejo nemške postave. Upamo, da se bodo slovenski rodoljubi na Koroškem kolikor je mogoče zlasti tudi po časnikih, sosebnó v vse hvale vrednih Einspielerjevih „Stimmen aus Innerösterreich“ prizadjali, da se Koroško spozna za nemško-slovensko deželo, kteri se morajo tudi postave nemško pa slovensko dajati. Tudi na Štajarskem, slišimo, so župani št. Lenarskega okraja, ravno tako samolastno odrekli se slovenske prestave državnih postav in ukazov, ki gre celi občini, ne pa županom, in so prosili za nemško-slovenske ali pa čisto nemške postave. Naj bi štajarski rodoljubi, zlasti prečastiti duhovniki pomislili, kaj je ondi storiti zoper to narodni reči namenjeno škodo.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. Presvitli cesar je zapustil 10. dne t. m. Dunaj in se čez Terst v Karf podal, obiskat presv. cesa-

rico. 13. dan t. m. ob osmih zjutraj je bil že v Karfu. Cesarica je zdrava. Do 20. t. m. pričakujejo Nj. vel. cesarja spet domú. Med tem časom ga nadomestuje nadvojvoda Rainer.

— 9. dne t. m. je sprejel presv. cesar deputacijo z adresno hervaškega zboru, barona Kušlana in M. Kraljeviča; bila sta tudi pričujoča predsednik dikasterije Ivan Mazuranić in general-adjutant grof Creneville. Baron Kušlan podal je v hervaškem jeziku adresno, v kateri so izgovorjene zahteve narodove. Nj. veličanstvo je odgovorilo v nemškem jeziku, da bode želje, ki so mu v imenu hervaško-slavonskega naroda razodete bile, zrelo prevdarilo in zboru skoraj odgovor dalo.

— Deržavno ministerstvo je ukazalo tukajšni c. kr. založni šolskih bukev, naj vse hervaške knjige ljudskih šol nemudoma pošlje (proti primerni odškodbi) v Zagreb, kjer se bojo vprihodnje vse te knjige natiskovale in založevale.

— Osnova nove postave za tiskanje časnikov in knjig, ki jo je ministerstvo izročilo deržavnemu zboru, je, razun „Ost. Post“, vsem drugim časnikom tako malo všeč, da si nobeden ne želi te novine; še celó „Oesterr. Zeitg.“ misli, da v zboru deržavnem bo le malo kaj obveljalo od te osnove.

— Konec mesca avgusta je bilo papirnatih desetíc za 11 milijonov in 428.431 gold. med ljudstvom.

Hervaško. Iz Zagreba 11. okt. Ban Sokčević je 10. dan t. m. oklical, da po sklepu Njih Veličanstva od 9. t. m. je deželni zbor odložen do 1. novembra.

Ogersko. Iz Pešta 12. Na predstavo erdeljske gubernije zastran deželnega zboru se pričakuje cesarjev odgovor vsaki dan; na 4. dan novembra sklicani deželni zbor je odložen do 25. novembra.

— Poslanca hervaška baron Kušlan in Kraljević, ki sta nesla adresno cesarju na Dunaj, sta se podala potem v Pešt. Pridši v Budi v gledišče, kjer so ravno magjarsko narodno igro „Pünköndi Királyo“ (binkoštna kraljica) igrali, sta bila s serčnimi Eljen-klici pozdravljena, in pri nekem igrinem obhodu so zraven narodne zastave magjarske nesli tudi zastavo (bandero) hervaško.

— Goveja kuga se čedalje bolj razširja, in ker se je tudi v šopronski županiji prikazala, ne smejo ne goveda, ne kože in nobeno drugo tako blago čez mejo proti Avstriji.

— V Vlahii so se letos svilodi (židni červiči) kaj dobro obnesli; revni kmetje so skupili po 40 do 50 cekinov za svoj pridelek. Pravijo, da cela dežela je letos okoli 600.000 cekinov za kokone skupila.

Galicija. Iz Levova 6. okt. Ker so se začele mačje godbe zlo ponavljati, je c. k. policija danes oklicala ostro svarilo, naj se nihče ne udeleži takega početja.

Laško. Iz Turina 11. okt. Mahoma se je povzdignil glas, da je Garibaldi zginil iz Kaprere, svojega stanovanja, in ugibalo se je mnogo, kam jo je potegnil; al ves hrup je bil prazen. Garibaldi je doma. Dr. Bertani-u je pisal, da je vse laž, ker se o njem piše, da hoče severnim Amerikancom iti na pomoč; „moj meč služi le svobodi in nezavisnosti Italije, in Bog daj, da bi moje stare kosti saj tako dolgo sterpele, da doživim prerod svoje domovine.“

Francozko. Kralj pruski je prišel 6. dne t. m. v Compiègne, serčno sprejet od cesarja Napoleona in cesarice. Slovesnost so mu na čast napravljali brez konca in kraja. 8. t. m. je odrinil spet domú; slovojevanje je bilo spet preserčno. Bila sta cesar in kralj le dve uri sama; kaj sta se razgovarjala in kaj sklenila, ugibuje zdaj celi svet; al nobeden nič pravega ne vé. Laške in poljske zadeve, mislijo, so bile poglavni predmet tega shoda.

— Mesto Tarnov je dr. Smolku na čast prekerstilo

Pelzensko predmestje v Smolkovo; judje v Krakovi pa so za to, da se je v deržavnem odboru tako krepko potegnil za-nje, obhajali slovesno službo božjo, naj bi ga Bog ohranil še veliko let.

Poljsko. Iz Varšave naznanja telegraf, da je vsa poljska dežela bila 14. t. m. v obsedni stan djana. Po vseh tergih v Varšavi so tabori napravljani in v njih vojaki.

Kitajsko. Največi centralist tega sveta, cesar kineški, ki se imenuje „gospod nebeškega cesarstva“, je umrl.

Poziv.

Slavno c. k. namestništvo v Gradcu je dovolilo z odpisom od 4. septembra 1861 št. 19141. društvo v Mariboru pod imenom „narodna slovanska čitavnica“ in poterdilo pravila brez dostavka.

Društvo javi to dovoljenje vsem Slovencom in Slovanom v Mariboru in na slovenskem Štirkem in jih prijazno vabi, naj pristopijo.

Nam je, bratje Slovenci, z ustavo nova doba došla. Mi smo ravnopravni z vsemi drugimi narodi. Da pa nas drugi narodi čislajo, se moramo mi sami čislati in častiti. Čislajmo svoj jezik in se ga do čistega navadimo. To je, mislimo občna potreba. To je treba gg. duhovnikom, da Božjo besedo v svilo in škerlat čiste veličastne slovensčine ovijajo; to je treba uradnikom, da ne bodo v javnem ustavnem življenji slabše slovensko govorili ko prosti kmetje, kateri se ne štejejo med izobražence; to je treba zdravnikom, učnikom, posestnikom slovenskim, da znajo v olikanem maternem jeziku se pogovarjati.

Tedaj pristopite! V čitavnici bomo se združeni vadili slovenske in slovanske časnike in knjige čitaje in pogovarjajo se o narodnih zadevah. Nadihati se hočemo narodnega duha, kateri živi v slovenskih in slovanskih umotvorih.

Umotvori slovenskega naroda se sicer ne morejo meriti z razširnimi slovstvi drugih narodov, pa vendar še naše zale male književnosti celó izobraženci malo poznajo. Ajte bližnji Slovenci! množite in čitajte našo knjižnico in vsi, komur je mar za narodni napredek, podpirajte, učite nas in sebe, razveselujte nas in sebe! Za razveseljevanje nam sicer žalibože okoliščine niso tako prijetne, ko bi želeli bilo. Ni mamo plesov, nimamo blešočih besed, ne gledišč. Za zabavo imamo pevanje, imamo prijazno pomenkovanje. Prinesite vneta za narodnost serce in veselili se bodemo brez širokega hrupa v našem, nadamo se, blagem namenu.

Na noge bratje! naše geslo je: mar in bor. Naše stanovanje je v hiši gosp. Šramela na dvorišču mestne hiše šte. 185.

V Mariboru 6. oktobra 1861.

Za društvo:

dr. Janko Serbec, predsednik. Josip Šuman, tajnik.
dr. Valentin Pavlič, dnarničar.

Povabilo.

Prihodnjo nedeljo ob 11. uri dopoldne bode v dvorani „pri Slonu“ prvi občni zbor „narodne čitavnice“ za to, da se izvoli društveni odbor.
V Ljubljani 14. oktobra.

V imenu začasnih opravnikov.

Kursi na Dunaji 15. oktobra.

5% metaliki 66 fl. 30 kr. Ažijo srebra 38 fl. — kr.
Narodno posojilo 80 fl. 20 kr. Cekini 6 fl. — kr.